

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2008. gada 23. septembrī

lietā Nr. 2008–01–03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Juris Jelāgins, Aija Branta, Kristīne Krūma un Viktors Skudra,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 5. punktu un 28.¹ pantu, pēc Latvijas Republikas ģenerālprokurora Jāņa Maizīša pieteikuma 2008. gada 26. augustā tiesas sēdē rakstveida procesā izskatīja lietu

“Par Ministru kabineta 2007. gada 8. maija noteikumu Nr. 312 “Grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 13. septembra noteikumos Nr. 712 “Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai un nosaka finansiāli atbalstāmās kvotas biodegvielai”” 4. punkta par finansiāli atbalstāmo kvotu biodīzeldegvielas ražošanai 7 813 953 litri – lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” (LV58503007191) un 3 255 814 litri – akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” (LV40003558603) atbilstību Biodegvielas likuma 8. panta pirmajai daļai un likuma „Par akcīzes nodokli” 8. panta ceturtais daļas 1. punktam”.

Konstatējošā daļa

1. 2004. gada 1. maijā stājās spēkā likums “Par akcīzes nodokli”. Saskaņā ar tā 8. panta ceturtās daļas 1. punktu akcīzes preču ražošana, apstrāde un pārstrāde atļauta tikai akcīzes preču noliktavā.

2005. gada 17. martā Saeima pieņēma Biodegvielas likumu. Tā 8. panta pirmā daļa noteic:

“Valsts atbalsts ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai tiek piešķirts un finansiālā atbalsta kvotas biodegvielas veidiem tiek noteiktas Ministru kabineta paredzētajā kārtībā.”

2005. gada 13. septembrī Ministru kabinets izdeva noteikumus Nr. 712 “Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai un nosaka finansiāli atbalstāmās kvotas biodegvielai” (turpmāk – Noteikumi Nr. 712).

2007. gada 8. maijā Ministru kabinets izdeva noteikumus Nr. 312 “Grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 13. septembra noteikumos Nr. 712 “Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai un nosaka finansiāli atbalstāmās kvotas biodegvielai”” (turpmāk – Noteikumi Nr. 312). Šo noteikumu 4. punkts paredzēja izteikt Noteikumu Nr. 712 2. pielikumu jaunā redakcijā, saskaņā ar kuru finansiāli atbalstāmās kvotas biodīzeļdegvielas ražošanai (turpmāk – kvotas) līdz 2011. gada 31. decembrim tika piešķirtas arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” 7 813 953 litru apmērā un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” 3 255 814 litru apmērā (turpmāk – apstrīdētais regulējums).

2008. gada 24. aprīlī, stājoties spēkā Ministru kabineta 2008. gada 15. aprīļa noteikumiem Nr. 280 “Noteikumi par finansiāli atbalstāmajām kvotām biodegvielai” (turpmāk – Noteikumi Nr. 280), Noteikumi Nr. 712 zaudēja spēku. Arī Noteikumu Nr. 280 3. pielikumā “Biodegvielas ražotājiem piešķirtā finansiāli

atbalstāmā kvota” minēta lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” un akciju sabiedrība “Baltic Holding Company”.

2. Pieteikuma iesniedzējs – ģenerālprokurors – lūdz atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Biodegvielas likuma 8. panta pirmajai daļai un likuma “Par akcīzes nodokli” 8. panta ceturtais daļas 1. punktam.

Pieteikumā norādīts, ka Ministru kabineta noteikumi ar visiem pielikumiem ir atzīstami par normatīvu aktu. Kvotu saņēmēji lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” un akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” neatbilstot biodegvielas ražotāja statusam Latvijā, tāpēc apstrīdētā norma atzīstama par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža.

2.1. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā ir ietverta Ministru kabineta pilnvarojoša norma, tāpēc jānoskaidro šā pilnvarojuma mērķis, saturs un apjoms.

Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā esot runa par valsts atbalstu biodegvielas ražošanai, nevis aprītei. Arī Noteikumu Nr. 712 6. punktā paredzēts, ka uz kvotu var pretendēt biodegvielas ražotājs, un noteikti kritēriji, kādiem jāatbilst šim ražotājam.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka “saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem biodīzeļdegvielas ražotājs ir komercreģistrā reģistrēts komersants, kas ražo biodīzeļdegvielu akcīzes preču noliktavā un tam ir izsniegta speciāla atļauja (licence) noliktavas turētāja darbībai”.

2.2. Pieteikumā norādīts, ka Ministru kabineta 2005. gada 18. oktobra noteikumu Nr. 772 “Noteikumi par biodegvielas kvalitātes prasībām, atbilstības novērtēšanu, tirgus uzraudzību un patērētāju informēšanas kārtību” 13. punktā ir noteikts, ka biodegvielu ražo saskaņā ar likumu “Par akcīzes nodokli” un normatīvajiem aktiem par akcīzes preču aprītes kārtību. Savukārt Ministru

kabineta 2005. gada 30. augusta noteikumu Nr. 662 "Akcīzes preču aprites kārtība" 14. punktā noteikts, ka speciālo atļauju (licenci) komercdarbībai ar akcīzes precēm, arī akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai, licencēšanas komisija izsniedz komercreģistrā reģistrētam komersantam.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība "Latraps" nav komercreģistrā reģistrēts komersants. Ne lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība "Latraps", ne akciju sabiedrība "Baltic Holding Company" apstrīdētās normas pieņemšanas brīdī neesot saņēmušas speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai. Abas juridiskās personas esot tikai plānojušas nodarboties ar biodegvielas ražošanu, turklāt ārpus Latvijas.

2.3. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Ministru kabinets, iekļaujot Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā divas sabiedrības, kas neatbilst biodegvielas ražotāja statusam, ir piešķīris kvotu biodegvielas ražošanai ārpus likumā dotā pilnvarojuma apjoma, tāpēc apstrīdētais regulējums uzskatāms par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normām. Galvenais nosacījums, lai varētu pretendēt uz valsts atbalstu, esot nevis tas, vai pretendents atbilst Noteikumu Nr. 712 6. punktā minētajiem kritērijiem, bet gan tas, vai pretendents ir biodegvielas ražotājs Latvijas Republikā spēkā esošo normatīvo aktu izpratnē. Pretējā gadījumā kvotas piešķiršanai un sekojošajai tiešā atbalsta piešķiršanai neesot pamata.

Pieteikuma iesniedzējs nepiekrīt Ministru kabineta viedoklim, ka tādā gadījumā, ja biodegvielas ražotājs, kuram piešķirta kvota, neizpilda normatīvo aktu prasības un līdz ar to valsts atbalstu nesaņem, netiek radīti nekādi zaudējumi valstij. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tādējādi tiek liegta iespēja šo kvotu saņemt citiem biodegvielas ražotājiem, kam ir iespēja ražot biodegvielu Latvijā. Ražojot biodegvielu Latvijā, tiek radītas jaunas darba vietas un samazinātas transporta izmaksas, turklāt daļa no piešķirtā valsts atbalsta nodokļu veidā

atgriežoties valstij atpakaļ. Tāpēc valstij būtu jāatbalsta vietējās, nevis ārzemju ražotnes.

2.4. Pieteikuma iesniedzēja papildu paskaidrojumos Satversmes tiesai norādīts, ka apstrīdētais, bet spēku zaudējušais regulējums tā darbības laikā radījis paliekošas sekas atsevišķiem tiesību subjektiem, tādēļ pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu turpināt lietas izskatīšanu. Paredzot kvotas sabiedrībām, kurām uz to nav likumīgu tiesību, esot samazināts kvotu apjoms tiem komersantiem, kuri darbojas šajā nozarē atbilstoši spēkā esošajām tiesību normām.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka par pamatu abu sabiedrību atkārtotai iekļaušanai Noteikumu Nr. 280 3. pielikuma 4. un 5. punktā ar iepriekš noteiktajām kvotām bijis Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā noteiktais regulējums. Jautājums par kvotas piešķiršanu atbilstoši jaunajiem noteikumiem neesot lemts. Likumības atjaunošana esot iespējama, tikai atzīstot apstrīdēto regulējumu par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža. Savukārt grozījumi jaunajos noteikumos varot tikt izdarīti, pamatojoties uz pozitīvu Satversmes tiesas spriedumu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Ministru kabinets** – atbildes rakstā lūdz Satversmes tiesu atzīt pieteikumu par nepamatotu, bet apstrīdēto regulējumu – par atbilstošu Biodegvielas likuma 8. panta pirmajai daļai un likuma “Par akcīzes nodokli” 8. panta ceturtais daļas 1. punktam.

3.1. Ministru kabinets norāda, ka Biodegvielas likums izstrādāts, lai ieviestu Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 8. maija direktīvu 2003/30/EK. Turklāt dalībvalstīm tikusi paredzēta izvēles iespēja sniegt vai nesniegt valsts atbalstu biodegvielas aprites veicināšanai Eiropas Savienības teritorijā. Atbildes rakstā uzsvērts, ka Noteikumos Nr. 712 paredzētie valsts atbalsta nosacījumi biodegvielas ražošanai ir saskaņoti ar Eiropas Komisiju, kas

ar savu 2006. gada 8. maija lēmumu tos atzinusi par atbilstošiem Eiropas Kopienas līgumam.

3.2. Atbildes rakstā norādīts, ka Noteikumos Nr. 712 minēto terminu “biodegvielas ražotājs” nevar interpretēt tikai gramatiski, jo šī interpretācijas metode sašaurina Biodegvielas likumā lietotā termina “biodegvielas aprite” jēgu un paša likuma mērķi. Tā kā Biodegvielas likuma mērķis esot veicināt biodegvielas apriti, tad no tā 8. panta pirmās daļas satura esot jāsecina, ka valsts nosaka atbalstu nevis ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai valstī, kā secināts pieteikumā, bet gan ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai, lai nodrošinātu biodegvielas apriti valstī.

Atbildes rakstā minēts, ka valsts atbalsta mērķis ir būtisks nosacījums, lai stimulētu biodegvielas ražošanu un līdz ar to sekmētu arī šādas degvielas patērēšanu. Kvotas tiekot noteiktas atbilstoši programmai “Biodegvielas ražošana un lietošana Latvijā (2003-2010)”, kas apstiprināta ar Ministru kabineta 2003. gada 19. decembra rīkojumu Nr. 800. Brīvā kvota biodīzeļdegvielai 2007. gadā bijusi 14 000 000 litru, un uz to pieteikušies trīs biodegvielas ražotāji, tostarp lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” un akciju sabiedrība “Baltic Holding Company”. Kvotu pretendentu atbilstību Noteikumu Nr. 712 6. punktā noteiktajiem kritērijiem 2007. gada 12. marta sēdē izvērtējusi Finansiāli atbalstāmo kvotu piešķiršanas komisija biodegvielai, kas izveidota ar zemkopības ministra 2005. gada 20. oktobra rīkojumu Nr. 207. Komisija esot atzinusi, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” kvotas var piešķirt.

3.3. Ministru kabinets norāda, ka Noteikumu Nr. 712 6. punktā minētajos kritērijos nav ietilpis nosacījums, ka kvotas pretendentam iepriekš jāsaņem speciālā atļauja (licence) darbībām ar akcīzes precēm. Arī Finansiāli atbalstāmo kvotu piešķiršanas komisija biodegvielai nekad neesot izvirzījusi prasību, ka pretendentam obligāti nepieciešama speciālā atļauja (licence)

darbībām ar akcīzes precēm. Piemēram, 2006. gada 13. martā komisija pieņēmusi lēmumu atbalstīt kvotas piešķiršanu sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Mamas D”, taču speciālo atļauju (licenci) darbībām ar akcīzes precēm minētā sabiedrība saņēmusi tikai 2006. gada 31. martā. Pamatojoties uz tiesiskās vienlīdzības principu, šāda prasība neesot izvirzīta arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company”.

Ministru kabinets uzskata, ka normatīvo aktu noteikumi bija pietiekami skaidri un saprotami, lai biodegvielas apritē iesaistītā persona zinātu savas tiesības un pienākumus, respektīvi, arī to, ka biodegvielas apritē iesaistītai personai ir pienākums saņemt speciālo atļauju (licenci). Tādējādi “atbilstības nodrošināšana akcizēto preču ražošanas tiesiskajam regulējumam ir kvotu īpašnieka pienākums”. Turklāt ražotājiem nepiešķirto finansējumu nevarot uzskatīt par zaudējumu valstij.

3.4. Ministru kabinets norāda, ka nav pamata pieteikumā minētajam apgalvojumam, ka kvotu var piešķirt tikai komercreģistrā reģistrētiem komersantiem. Ministru kabineta 2005. gada 30. augusta noteikumu Nr. 662 “Akcīzes preču aprites kārtība” 195. punkts paredzot, ka noteikumos “minētais regulējums attiecas arī uz uzņēmumiem (uzņēmējsabiedrībām), kas veic uzņēmējdarbību akcīzes preču aprites jomā”. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” esot reģistrēta Uzņēmumu reģistrā. Akcīzes preču apriti regulējošo normatīvo aktu izpratnē lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” esot uzskatāma par komersantu.

3.5. Ministru kabinets uzskata, ka akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” ir ne tikai izejvielu piegādātājs Vācijas biodegvielas ražotājam un veic ne tikai starpnieka funkcijas biodegvielas ieviešanai Latvijas Republikas teritorijā. Saskaņā ar 2006. gada 14. decembra līgumu šī akciju sabiedrība esot uzskatāma par “European Oil Products Biodiesel AG” meitas uzņēmumu Latvijā, kas

nodarbojas ar rapšu pirmapstrādi un pārstrādi eļļā. Tādējādi to varot uzskatīt par biodegvielas ražotāju.

3.6. Atbildes rakstā uzsvērts, ka, atzīstot apstrīdēto regulējumu par spēkā neesošu, netiks novērstas normatīvajos aktos identificētās nepilnības un tiks pārkāpts tiesiskās palāvības princips. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” būšot pamats vērsties tiesā ar prasību pret valsti. Saskaņā ar administratīvā procesa principu *in dubio pro civi* (visas šaubas par labu cilvēkam) pierādīšanas nastai, cik vien tas iespējams, vajagot gulties uz amatpersonu un šaubu gadījumā risinājumam jābūt par labu indivīdam.

4. Ekonomikas ministrija norāda, ka Latvijā tiek ražota biodīzeļdegviela un bioetanol, bet tīra augu eļļa tiek ražota galvenokārt kā izejviela biodīzeļdegvielas ražošanai. Latvijā darbojoties pieci biodīzeļdegvielas ražotāji, viens bioetanol ražotājs un četri tīras augu eļļas ražotāji, tostarp akciju sabiedrība “Baltic Holding Company”. Par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “Latraps” saražoto biodīzeļdegvielas apjomu Ekonomikas ministrijai ziņu neesot.

Saskaņā ar programmā “Biodegvielas ražošana un lietošana Latvijā (2003-2010)” ietvertu prognozi 2007. gadā biodegvielas īpatsvaram degvielas tirgū vajadzējis veidot 3,5 procentus. Ekonomikas ministrijas rīcībā esot informācija, ka biodīzeļdegvielas ražotāju jaudas bijušas pietiekamas, lai 2007. gadā saražotu nepieciešamo biodīzeļdegvielas daudzumu, tomēr saskaņā ar Finanšu ministrijas sniegto informāciju 2007. gadā Latvijā esot saražoti 10 149 000 litri biodīzeļdegvielas, kas veido tikai 40,6 procentus no 2007. gadā minimāli nepieciešamā biodīzeļdegvielas daudzuma.

5. Zemkopības ministrija informē, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” un akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” nav iesniegušas tai informāciju par iepriekšējā pārskata gadā kvotas ietvaros saražotās biodegvielas realizācijas apjomiem Latvijas tirgū, kā to paredz Noteikumu Nr. 712 13. punkts. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” esot iesniegusi Lauku atbalsta dienestam iesniegumu valsts tiešā atbalsta saņemšanai biodegvielas ražošanai, taču iesniegums ticis noraidīts, jo Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā neesot bijis informācijas par “Latraps” saražoto biodegvielas apjomu. Akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” neesot iesniegusi Lauku atbalsta dienestam iesniegumu valsts tiešā atbalsta saņemšanai.

Zemkopības ministrija norāda, ka Noteikumu Nr. 712 6. punkts no kvotu pretendentiem neprasa, lai tie būtu saņēmuši speciālo atļauju (licenci) darbībām ar akcīzes precēm. Arī agrāk dažiem citiem biodegvielas ražotājiem speciālās atļaujas (licences) esot izdotas tikai pēc kvotu piešķiršanas. Tāpat Noteikumu Nr. 712 6. punkts kā nosacījumu kvotas saņemšanai neparedzot to, ka biodegvielas ražošanai jānotiek vienīgi Latvijā. Lemjot par valsts atbalsta piešķiršanu, netiekot ņemts vērā arī tas, vai biodegviela realizēta Latvijā.

6. Valsts ieņēmumu dienests norāda, ka licencēšanas komisija 2008. gada 21. februārī (sēdes protokols Nr. 15) ir izsniegusi akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai. Savukārt lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” šāda speciālā atļauja (licence) neesot izsniegta. Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esot Dānijas Karalistes nodokļu administrācijas 2007. gada 24. novembrī elektroniski sniegta informācija par to, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” kā akcīzes preču noliktavas turētājs 2007. gadā ir reģistrēta Dānijas Karalistē.

7. Latvijas Biodegvielu asociācija norāda, ka tiesību aizskārums citiem ražotājiem rodas tikai tādā gadījumā, ja to ražošanas jaudas ir lielākas nekā piešķirtā kvota. Piemēram, sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Mežrozīte” kvota esot 6 000 000 litru un sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Oniors” kvota – 3 000 000 litru gadā, bet ražošanas jaudas attiecīgi 18 000 000 litru un 5 000 000 litru. Šādu situāciju esot iespējams novērst ar kvotu pārdales mehānismu, bet Noteikumi Nr. 712 to neesot paredzējuši. Pēc Latvijas Biodegvielu asociācijas rīcībā esošās informācijas, arī 2008. gadā ne visi, kuriem kvota piešķirta, spēs to apgūt.

Latvijas Biodegvielu asociācija uzskata, ka lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” 2007. un 2008. gadā kvota nepienākas, jo šī sabiedrība, nebūdam komersants, nevar saņemt speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai. Turklāt tā neatbilstot arī citām Latvijas normatīvo aktu prasībām, jo tai nav biodegvielas ražotnes Latvijā. Savukārt akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” esot saņēmusi speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai un informējusi Latvijas Biodegvielu asociāciju, ka plānojot saražot biodīzeļdegvielu piešķirtās kvotas apmērā līdz 2008. gada beigām, tāpēc 2009. gadā šai sabiedrībai varētu tikt izmaksāts valsts atbalsts.

8. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” norāda, ka tā ir Dānijas Karalistē reģistrēta akcīzes preču noliktavas turētāja un par tādu uzskatāma arī pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs, tostarp Latvijā. Tā neesot saņēmusi Latvijas Republikas kompetentās iestādes speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai, jo tas neesot bijis nepieciešams.

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība “Latraps” līdz šim neesot saņēmusi valsts atbalstu piešķirtās kvotas apmērā. 2007. gadā tā saražojusi 5 895 501 litru biodegvielas, no kuras 1 528 693 litri (26 procenti) pārdoti sabiedrībai ar ierobežotu atbildību “Neste Latvija”. Tiesību normas nenosakot

obligātu prasību realizēt kvotu apmērā saražoto biodegvielu Latvijas tirgū. Pat tad, ja saražotā biodegviela tiek pārdota Latvijā reģistrētai sabiedrībai, tas nenozīmē, ka šī degviela paliks Latvijas tirgū un nonāks pie Latvijas patērētājiem.

9. Akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” paskaidro, ka 2008. gada 21. februārī saņēmusi speciālo atļauju (licenci) akcīzes preču noliktavas turētāja darbībai. Tā neesot saņēmusi valsts atbalstu piešķirtās kvotas apmērā, jo 2007. gadā biodegvielu neesot ražojusi.

Vēstulē norādīts, ka bez valsts atbalsta biodegvielas ražošanai Latvijā nav ekonomiska pamata. Lai piešķirto kvotu izpildītu un saražotu attiecīgo biodīzeļdegvielas daudzumu, akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” esot ieguldījusi investīcijas akcīzes preču noliktavas izbūvē, kā arī panākusi vienošanos ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Evija” naftas produktu termināli Liepājā, kas veiks biodīzeļdegvielas sajaukšanu ar fosilo dīzeļdegvielu. Samaisītā dīzeļdegviela ar piecu procentu biodīzeļdegvielas piemaisījumu tikšot pārdota Kurzemes reģionā. Biodīzeļdegvielas ražošanu esot plānots uzsākt 2008. gada jūnijā vai jūlijā.

Akciju sabiedrība “Baltic Holding Company” norāda: ja piešķirtā kvota tiktu atzīta par prettiesisku, sabiedrība nesaņemtu valsts atbalstu par saražoto biodegvielu. Tas novestu pie finanšu rādītāju pasliktināšanās.

Secinājumu daļa

10. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 85. pants noteic: “Latvijā pastāv Satversmes tiesa, kas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesa ir tiesīga atzīt par spēkā neesošiem likumus un citus aktus vai to daļas.”

Detalizētāk Satversmes tiesas kompetenci regulē Satversmes tiesas likuma 16. pants. Tas noteic, ka Satversmes tiesa citastarp izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei (1. punkts) un citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (3. punkts).

10.1. Ministru kabineta noteikumi ir viens no tiem ārējo normatīvo aktu veidiem, kuru atbilstības izvērtēšana saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu ietilpst Satversmes tiesas kompetencē.

Ministru kabineta noteikumu izdošanas nosacījumi ir minēti 2008. gada 15. maija Ministru kabineta iekārtas likuma 31. pantā. Līdz 2008. gada 30. jūnijam šo jautājumu regulēja 1993. gada 15. jūlija Ministru kabineta iekārtas likuma 14. pants.

No šīm normām izriet, ka Ministru kabinets ārējos normatīvos aktus – noteikumus – ir tiesīgs izdot tikai likumā noteiktajos gadījumos, ja likums Ministru kabinetu tam īpaši pilnvaro. Pilnvarojumā tiek norādīti galvenie noteikumu satura virzieni.

Savukārt Ministru kabineta tiesību aktu, tostarp Ministru kabineta noteikumu, procesuālo izdošanas kārtību regulē Ministru kabineta 2002. gada 12. marta noteikumi Nr. 111 “Ministru kabineta kārtības rullis” (turpmāk – Ministru kabineta kārtības rullis).

10.2. Ministru kabineta noteikumu pamattekstam dažkārt tiek pievienoti pielikumi. Ar šo juridiskās tehnikas paņēmieni tiek panākts normatīvā akta satura uzskatāmāks izklāsts.

Cita normatīvā akta – likuma – pielikumu izskatīšanas kārtību noteic Saeimas kārtības ruļļa 98. panta otrā daļa. Tā paredz, ka likumprojekta pielikums izskatāms kā atsevišķs likuma pants un Saeima lemj, vai pielikums izskatāms pirms vai pēc likumprojekta attiecīgā panta vai arī pēc visu likumprojekta pantu

izskatīšanas. Ministru kabineta normatīvo aktu – noteikumu – pielikumu izdošana Ministru kabineta kārtības rullī nav regulēta.

Normatīvo aktu pielikumi, tostarp Ministru kabineta normatīvo aktu – noteikumu – pielikumi, ir neatņemama šo aktu sastāvdaļa ar tādu pašu juridisko spēku kā normatīvā akta pamattekstā ietvertajām tiesību normām.

Tādējādi Satversmes tiesa ir kompetenta izvērtēt normatīvo aktu pielikumu, tostarp Ministru kabineta noteikumu pielikumu, atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

11. Pieteikumā apstrīdēta Noteikumu Nr.312 norma, ar kuru Noteikumu Nr.712 2.pielikums tika papildināts ar regulējumu par kvotu piešķiršanu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company”. Tātad būtībā apstrīdēts regulējums, ar kuru tika piešķirtas kvotas biodegvielas ražošanai. Lai būtu pamats izvērtēt šā regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām, ir jākonstatē, ka apstrīdētajam regulējumam ir normatīvs raksturs, proti, ka tā ir tiesību norma.

Tiesību teorijā ir vispāratzīts, ka tiesību norma ir abstrakts un vispāršaistošs sabiedrības uzvedības priekšraksts. Tiesību norma regulē ne tikai vienu konkrētu gadījumu, bet nenoteikta skaita abstrakti formulētas situācijas un ir piemērojama vairākkārt (*sk., piem.: Neimanis J. Ievads tiesībās. – Rīga: Zv. adv. J. Neimanis, 2004, 45. lpp.*).

Noteikumu Nr.712 2.pielikuma 3.1.punkts noteic, ka kvota līdz 2011.gada 31.decembrim 7 813 953 litru apjomā tiek piešķirta lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un 3 255 814 litru apjomā – akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company”. Apstrīdētā regulējuma analīze liecina, ka tam nepiemīt tiesību normai raksturīgās pazīmes. Minētais priekšraksts ir nevis abstrakts, vispāršaistošs un vairākkārt piemērojams, bet konkrēts, adresēts noteiktām personām un nav vairākkārt piemērojams.

Tādējādi apstrīdētajam regulējumam nav normatīva rakstura, proti, tas nav uzskatāms par tiesību normu.

12. 1993. gada 15. jūlija Ministru kabineta iekārtas likuma 15.¹ pantā bija noteikts, ka Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedri un ministri ir tiesīgi izdot rīkojumus likumos un Ministru kabineta noteikumos paredzētajos gadījumos. Par Ministru kabineta tiesībām izdot rīkojumus šajā likumā nekas nebija teikts. Satversmes tiesa, šo normu sistēmiski interpretējot kopsakarā ar Satversmes 55. pantu un 1994. gada 8. jūnija likuma “Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 6. panta ceturto daļu, savulaik jau ir secinājusi: “Ja Ministru prezidents, viņa biedri un atsevišķi ministri ir tiesīgi izdot rīkojumus, tad arī Ministru kabinets kā koleģiāla no minētajām amatpersonām sastāvoša institūcija ir tiesīgs izdot rīkojumus” (*Satversmes tiesas 2000. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2000-01-04 secinājumu daļas 2. punkts*).

Arī no 2008. gada 1. jūlija spēkā esošais Ministru kabineta iekārtas likuma 33. pants paredz, ka Ministru kabinets, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma, Administratīvā procesa likuma un citu normatīvo aktu prasības, var izdot dažādus tiesību aktus, tostarp administratīvos aktus.

Ministru kabineta 1996. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 160 “Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības noteikumi” 100. punkts noteica, ka Ministru kabineta tiesību akti tiek noformēti noteikumu, instrukciju, ieteikumu, rīkojumu un Ministru kabineta sēdes protokollēmumu veidā. Šo noteikumu 6. punkts paredzēja, ka Ministru kabineta rīkojums kā ārējs administratīvs akts tiek adresēts tikai rīkojumā minētajai fiziskajai vai juridiskajai personai attiecībā uz konkrētu jautājumu.

Ministru kabineta kārtības rullī, kas stājās spēkā iepriekš minēto Ministru kabineta noteikumu vietā, konkrēti, tā 2. punktā ir noteikts, ka Ministru kabinets atbilstoši savai kompetencei citastarp izskata Ministru kabineta rīkojumu

projektus. Rīkojuma projekts minēts kā patstāvīgs Ministru kabinetā izskatāmo dokumentu veids, kas nav pieskaitāms ne pie politikas dokumentiem, ne ārējiem tiesību aktiem (starptautisks līgums vai tā projekts, likumprojekts, Saeimas lēmuma projekts vai Ministru kabineta noteikumu projekts) vai iekšējiem tiesību aktiem (Ministru kabineta instrukcijas, protokollēmuma vai ieteikumu projekts).

Tādējādi Ministru kabinetam ir tiesības rīkojumu formā izdot individuālus tiesību aktus, tostarp administratīvos aktus.

13. Ministru kabinets, īstenojot savu administratīvo funkciju, izdod individuālus tiesību aktus. Izdodot administratīvo aktu, Ministru kabinetam jāvadās pēc Valsts pārvaldes likuma un Administratīvā procesa likuma, kas nosaka administratīvo aktu izdošanas kārtību un prasības attiecībā uz administratīvā akta saturu un formu. Tāpat ir jāievēro vispārējie tiesību principi, tostarp privātpersonas tiesību ievērošanas princips, vienlīdzības princips, tiesiskuma princips (Administratīvā procesa likuma 4. pants). Administratīvajam aktam jāsaturs vairākas obligātas sastāvdaļas: tā adresāts, administratīvā procesa dalībnieku viedokļi un argumenti, faktu konstatējums, pamatojums, kas ietver lietderības apsvērumus, piemēroto tiesību normu uzskaitījums, adresātam uzliktais tiesiskais pienākums vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības, kā arī norāde, kur un kādā termiņā šo administratīvo aktu var apstrīdēt vai pārsūdzēt (Administratīvā procesa likuma 67. pants).

Savukārt savu leģislatīvo jeb normatīvo funkciju Ministru kabinets īsteno, izdodot ārējus normatīvos aktus – Ministru kabineta noteikumus. Ārējo normatīvo aktu, tā saukto pārvaldes kārtībā izdoto noteikumu izdošana, kad likumdevējs devis tam speciālu pilnvarojumu, ir viena no nozīmīgākajām pārvaldes darbībām (*sk.: Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. – Rīga: A. Gulbis, 1930, 191. lpp.*). Ministru kabineta noteikumu izdošana atzīstama par tiesībpolitisku lēmumu realizācijas mehānismu, proti, izpildvara izvēlas, kuru no vairākiem iespējamajiem tiesiskiem kāda jautājuma risinājumiem normatīvi nostiprināt.

Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā noteiktais regulējums par kvotu piešķiršanu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” netika izdots kā administratīvs akts.

Tādējādi Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā ietvertais regulējums par kvotu piešķiršanu lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company” ir individuāls regulējums, ko Ministru kabinets izdevis, īstenojot savu normatīvo funkciju.

14. Kā jau Satversmes tiesa vairākkārt secinājusi, tiesību normas pieņemšanas kārtības ievērošana ir tiesību normas spēkā esamības priekšnoteikums (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10.4. punktu*). Tādējādi jāizvērtē, vai Ministru kabinets, ietverot savu noteikumu pielikumā individuāla rakstura regulējumu, šo kārtību ievēroja, respektīvi, vai Ministru kabinets bija tiesīgs ietvert noteikumos individuālu regulējumu.

Noteikumi Nr. 712 izdoti saskaņā ar Biodegvielas likuma 8. panta pirmo un otro daļu, kas noteic:

“(1) Valsts atbalsts ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai tiek piešķirts un finansiālā atbalsta kvotas biodegvielas veidiem tiek noteiktas Ministru kabineta paredzētajā kārtībā.

(2) Ministru kabinets nosaka termiņu, līdz kuram iesniedzams pārskats par iepriekšējā pārskata gadā piešķirto valsts atbalstu, kā arī termiņu un kārtību, kādā ik gadu iesniedzams nepieciešamā atbalsta aprēķins un pamatojums.”

Tādējādi likumā ir ietvertas normas, kas pilnvaro Ministru kabinetu izdot noteikumus. Lai noskaidrotu, vai likums pilnvaroja Ministru kabinetu noteikumos norādīt konkrētus biodegvielas ražotājus, kuriem piešķiramas kvotas, ir jānoskaidro pilnvarojuma mērķis, saturs un apjoms (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 17. punktu*).

15. Biodegvielas likuma 4. panta pirmajā daļā noteikta Ministru kabineta kompetence biodegvielas jomā, tostarp kompetence:

1) īstenot biodegvielas aprites valsts politiku atbilstoši šā likuma noteikumiem;

2) iesniedzot Saeimai gadskārtējā valsts budžeta likuma projektu, paredzēt šā likuma mērķa sasniegšanai nepieciešamo finansējumu;

3) noteikt pasākumus, kuri nodrošinātu, lai līdz 2010. gada 31. decembrim biodegviela veidotu ne mazāk kā 5,75 procentus no kopējā tautsaimniecībā esošās transportam paredzētās degvielas daudzuma.

Nemot vērā Biodegvielas likuma 4. panta pirmajā daļā un 8. panta pirmajā daļā noteikto, likumdevēja mērķis bija pilnvarot Ministru kabinetu reglamentēt kārtību, kādā tiek piešķirts valsts atbalsts biodegvielas ražošanai, lai nodrošinātu to, ka noteiktā termiņā tiktu panākts zināms tautsaimniecībā izmantojamās biodegvielas īpatsvars.

16. Pilnvarojuma saturs atklāj tā būtību un jēgu. Izskatāmajā lietā nozīmīgs ir viens no Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā Ministru kabinetam dotajiem pilnvarojumiem, proti: noteikt kārtību, kādā tiek piešķirts valsts atbalsts ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai.

Jēdziens “kārtība” tā vispārpieņemtajā nozīmē saprotams kā norises īstenošanas veids, darbības organizācija (*sk.: Latviešu valodas vārdnīca: 30 000 pamatvārdu un to skaidrojumu. – Rīga: Avots, 2006, 491.lpp.*). Kā jau atzinusi Satversmes tiesa, šis jēdziens nepārprotami norāda uz Ministru kabineta noteikumu procesuālo raksturu, proti, noteiktas procedūras izstrādāšanu. Līdz ar to noteikumos nevar būt iekļautas materiālās normas, kas veidotu jaunas, pilnvarojumā neparedzētas tiesiskās attiecības un ierobežotu pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 20. punktu*).

Minimāli nepieciešamo biodegvielas daudzumu, kura ražošanai valsts atbalsts tiek piešķirts, nosaka, pamatojoties uz Biodegvielas likuma 4.panta pirmās daļas 3.punktā minēto plānoto sasniedzamo biodegvielas daudzumu. Valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai veido tiešais valsts atbalsts (finansiālas dotācijas) un netiešais valsts atbalsts akcīzes nodokļa samazinājuma veidā (Noteikumu Nr. 712 4. punkts).

Tiešo valsts atbalstu saņem biodegvielas ražotāji, kuriem Noteikumos Nr. 712 paredzētajā kārtībā iepriekš piešķirtas kvotas. Līdz ar to kvotas piešķiršana uzskatāma par vienu no valsts atbalsta saņemšanas procesa stadijām.

Tādējādi Biodegvielas likuma 8.panta pirmajā daļā Ministru kabinetam dotā pilnvarojuma saturs bija šāds: noteikt procesuālo kārtību, kādā saņemams valsts atbalsts biodegvielas ražošanai, tostarp arī kvotu piešķiršanas kārtību.

17. Pilnvarojuma apjoms nozīmē to, ciktāl Ministru kabinets var rīkoties, izstrādājot un izdodot tiesību normas. Tātad ir jānoskaidro, vai Ministru kabinetam dotajā pilnvarojumā ietilpa tiesības Ministru kabineta noteikumos ietvert lēmumu par kvotu piešķiršanu konkrētiem biodegvielas ražotājiem.

Lai izvērtētu, vai Ministru kabinets nav pārkāpis likumdevēja dotā pilnvarojuma apjomu, citastarp nozīmīgas ir Ministru kabineta rīcības tiesiskās sekas. Ministru kabineta izdoto uz āru vērsto tiesību aktu tiesiskās sekas atkarībā no to formas principiāli atšķiras, citastarp pēc iespējām apstrīdēt to tiesiskumu.

17.1. Ministru kabineta normatīvo aktu tiesiskumu var apstrīdēt vienīgi Satversmes tiesā. Tās spriedums saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta pirmo daļu ir galīgs, tātad nepārsūdzams. Pieteikumu Satversmes tiesai var iesniegt noteikts subjektu loks, indivīds Satversmes tiesā var vērsties tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā (Satversmes tiesas likuma 17. pants).

Administratīvo aktu pārsūdzības iespējas ir ievērojami plašākas. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2. panta 2. punktu viens no šā likuma pamatmērķiem ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu. Šī kontrole izpaužas triju instanču administratīvo tiesu sistēmā.

17.2. Satversmes tiesa jau atzinusi, ka valdības pieņemtiem lēmumiem jārada paļāvība, ka tie tiek pieņemti, ievērojot taisnīguma principu, lai tādējādi samazinātu interešu konflikta iespējamību. Valsts pārvaldei demokrātiskā un tiesiskā valstī sabiedrības uzticētās funkcijas jāpilda godīgi, efektīvi un taisnīgi, tās rīcībai jāatbilst likumiem. Varas dalīšanas principa “līdzsvara un atsvara” sistēmas uzdevums ir novērst varas uzurpācijas tendences ikkatrā no trim varām, lai nodrošinātu valstiski tiesisko institūtu stabilitāti un pašas valsts varas funkcionēšanas nepārtrauktību [*sk. Satversmes tiesas 2000. gada 24. marta sprieduma lietā Nr. 04-07(99) secinājumu daļas 3. punktu*].

Tiesas kontroles nodrošināšana pār izpildvaras lēmumiem ir viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem, kas izriet no valsts varas dalīšanas idejas. Pieteikums tiesā tiek uzskatīts par spēcīgāko instrumentu, ar kuru indivīds var kontrolēt izpildvaras lēmumus. Administratīvo tiesu uzdevums ir kontrolēt iestāžu un to amatpersonu izdoto uz konkrētām personām attiecināto administratīvo aktu vai faktiskās rīcības tiesiskumu un pamatotību (*sk.: Administratīvais process tiesā. Dr. iur. J. Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 21. lpp.*). Personu tiesības vēršties administratīvajā tiesā ar pieteikumu par valsts pārvaldes rīcību konstitucionāli nostiprinātas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā.

Ietverot regulējumu par kvotu piešķiršanu biodegvielas ražotājiem Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā, Ministru kabinets ir ierobežojis indivīdu tiesības aizsargāt savas tiesības un likumīgās intereses, vēršoties administratīvajā tiesā. Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā ietvertā pilnvarojuma apjomā

neietilpst deleģējums Ministru kabinetam ierobežot indivīdiem Satversmē noteiktās pamattiesības.

Valsts institūcijas nekādos apstākļos nedrīkst rīkoties *ultra vires*, jo ar šādu rīcību tās aizskartu personu tiesības un brīvības un līdz ar to tiktu grauta uzticēšanās tiesiskajai sistēmai.

Tādējādi Ministru kabinets, ietverot apstrīdēto regulējumu Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā, pārkāpis tam Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā dotā pilnvarojuma robežas.

18. Konstatējot apstrīdētā regulējuma neatbilstību kaut vienai augstāka juridiska spēka tiesību normai, tas atzīstams par prettiesisku. Līdz ar to nav nepieciešams izvērtēt apstrīdētā regulējuma atbilstību likuma “Par akcīzes nodokli” 8. panta ceturtais daļas 1. punktam.

19. Satversmes tiesa jau vairākkārt secinājusi, ka “prasījuma robežu pārkāpšana spriedumā ir iespējama un pat nepieciešama, lai nodrošinātu efektīvu personas tiesību aizsardzību un sprieduma izpildi” (*Satversmes tiesas 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007–13–03 6. punkts, Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 17. punkts*). Arī tiesību zinātnē ir izteikts viedoklis, ka Satversmes tiesas procesā “ir gadījumi, kad ir pieļaujams un pat nepieciešams iziet ārpus prasījuma robežām, iekļaujot pārbaudē arī tādas normas, kas nav tikušas apstrīdētas, vai izvērtējot atbilstību tādām normām, atbilstība kurām nav apstrīdēta” (*Endziņš A. Kā vērtēt jaunāko Satversmes tiesas praksi // Jurista Vārds, 2007. gada 9. oktobris, Nr. 41, 5. lpp.*).

Izskatāmajā lietā ir pamats prasījuma robežu paplašināšanai.

Pirmkārt, jāņem vērā, ka individuāls raksturs ir ne tikai apstrīdētajam regulējumam, bet arī pārējiem Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā ietvertajiem priekšrakstiem. Arī to izdošanas kārtība un saturs ir analogs.

Otrkārt, Noteikumu Nr. 280 3. pielikums ietver tieši tādu pašu individuāla rakstura regulējumu par kvotu sadali biodegvielas ražotājiem, un tam ir tieši tādas pašas tiesiskās sekas, kādas tika konstatētas attiecībā uz Noteikumu Nr. 712 2. pielikumu. Noteikumi Nr. 712 un Noteikumi Nr. 280 izdoti, pamatojoties uz vienu un to pašu Ministru kabinetam doto pilnvarojumu. Abu Ministru kabineta noteikumu pielikumu tiesiskuma izvērtēšana iespējama viena pamatojuma ietvaros.

Līdz ar to, lai gan pieteikuma iesniedzējs neprasa visa Noteikumu Nr. 712 2. pielikumā un Noteikumu Nr. 280 3. pielikumā ietvertā regulējuma izvērtēšanu, tomēr Satversmes tiesa uzskata par iespējamu un nepieciešamu *ex officio* paplašināt prasījuma robežas un lemt arī par šiem priekšrakstiem. To prasa arī Satversmes tiesas procesa principi, tostarp procesuālās ekonomijas princips (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 17. punktu*).

Tādējādi Ministru kabinets, izdodot Noteikumu Nr. 712 2. pielikumu un Noteikumu Nr. 280 3. pielikumu, pārkāpis tam Biodegvielas likuma 8. panta pirmajā daļā dotā pilnvarojuma robežas.

20. Būtiski tiesību akta izdošanas procesuāli pārkāpumi ir pamats šā akta atcelšanai no tā izdošanas brīža. Taču stāvoklis, kāds izveidotos, ja tas tiktu izdarīts, Satversmei neatbilstu vēl vairāk kā pašreizējais (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 3. punktu*).

Viens no svarīgākajiem vispārējiem tiesību principiem, kas darbojas administratīvo un valsts pārvaldes tiesību jomā, ir tiesiskās paļāvības princips. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “Latraps” un akciju sabiedrībai “Baltic Holding Company”, tāpat kā pārējiem biodegvielas ražotājiem, kuriem piešķirtas kvotas, ir pamats paļauties uz to, ka Ministru kabineta rīcība, piešķirot tiem kvotas biodegvielas ražošanai, bijusi tiesiska un konsekventa. Biodegvielas ražotāji investējuši nozīmīgus līdzekļus, paļaujoties uz

to, ka saņems valsts atbalstu piešķirto kvotu apmērā. Kā noteic Administratīvā procesa likuma 10. pants, iestādes kļūda, kuras pieļaušanā privātpersona nav vainojama, nedrīkst radīt privātpersonai nelabvēlīgas sekas.

Arī lietderības apsvērumi neļauj atzīt Noteikumu Nr. 712 2. pielikumu un Noteikumu Nr. 280 3. pielikumu par spēkā neesošiem no to izdošanas brīža. Var piekrist, ka valsts atbalsts biodegvielas ražošanai ir nozīmīgs līdzeklis, lai ekonomiski ieinteresētu uzņēmējus ražot biodegvielu un sasniegtu noteiktu biodegvielas īpatsvaru kopējā tautsaimniecībā izmantotās degvielas daudzumā, tādējādi atbalstot videi draudzīgu, piegādei drošu, atjaunojamu energoresursu izmantošanu.

Atzīstot kvotu sadales regulējumu par spēkā neesošu no tā izdošanas brīža, visi biodegvielas ražotāji, kuriem kvotas piešķirtas, tiktu nostādīti nelabvēlīgā situācijā. Šā iemesla dēļ Satversmes tiesa uzskata, ka attiecīgajai valsts pārvaldes iestādei būtu dodams laiks, lai Noteikumu Nr. 280 3. pielikumā ietverto kvotu sadales regulējumu izdotu augstāka juridiska spēka tiesību normām atbilstošā formā. Savukārt Noteikumu Nr. 712 2. pielikums jau ir zaudējis spēku, tāpēc par tā atcelšanas brīdi nav jālemj.

Tādējādi Satversmes tiesa, lemjot par brīdi, ar kuru Noteikumu Nr. 280 3. pielikums zaudē spēku, uzskata par iespējamu to noteikt pēc sprieduma spēkā stāšanās.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a:

1. Atzīt Ministru kabineta 2005. gada 13. septembra noteikumu Nr. 712 “Kārtība, kādā piešķir valsts atbalstu ikgadējā minimāli nepieciešamā biodegvielas daudzuma ražošanai un nosaka finansiāli

atbalstāmās kvotas biodegvielai” 2. pielikumu par neatbilstošu Biodegvielas likuma 8. panta pirmajai daļai.

2. Atzīt Ministru kabineta 2008. gada 15. aprīļa noteikumu Nr. 280 “Noteikumi par finansiāli atbalstāmajām kvotām biodegvielai” 3. pielikumu par neatbilstošu Biodegvielas likuma 8. panta pirmajai daļai un par spēkā neesošu no 2008. gada 1. novembra.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs G. Kūtris